

TRANSPORTNING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI

*Buxoro Davlat Pedagogika instituti
Aniq va tabiiy fanlar fakulteti Geografiya va
Iqtisodiy bilim asoslari yo'nalishi talabasi
Muzaffarova Jasmina*

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy dunyoda transport tizimining rivojlanish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, transport xizmatlarini takomillashtirish va ekologik muammolarni hal etish transport sohasining asosiy yo'nalishlari sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada global tendensiyalar, mintaqaviy xususiyatlar va O'zbekiston Respublikasida transportni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari o'rganiladi.

Maqolada transport sohasida raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, avtonom transport vositalari va "aqli transport" tizimlarining joriy etilishi transport oqimini optimallashtirish, xavfsizlikni oshirish va transport xarajatlarini kamaytirish imkoniyatlari tahlil etiladi. Transport infratuzilmasini rivojlantirish, yangi transport yo'nalishlarini qurish, mavjudlarini rekonstruksiya qilish va transport tugunlarini modernizatsiya qilishning ahamiyati asoslanadi.

Kalit so'zlar: Transport, rivojlanish, innovatsiya, texnologiya, infratuzilma, logistika, barqaror rivojlanish, ekologiya, raqamli texnologiyalar, transport xizmatlari, O'zbekiston.

KIRISH

Transport - zamonaviy dunyo iqtisodiyotining asosiy omillaridan biri bo'lib, tovarlar va xizmatlar harakatini ta'minlaydi, hududlar o'rtasida aloqalarni o'rnatadi va aholi turmush darajasini oshiradi. Globalizatsiya sharoitida transport tizimining rivojlanishi mamlakatlarning raqobatbardoshligini ta'minlash, tashqi savdo aloqalarini kengaytirish va investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarda transport alohida o'rin tutadi, chunki har qanday davlatning jahon xo'jaligiga integratsiyalashuvining imkoniyatlari, samaradorligi va muddatlari uning holatiga bog'liq. Shu munosabat bilan mintaqada tranzit yo'laklarining asosiy yo'nalishlarini belgilab bergan transport arteriyalarini shakllantirishning tarixiy shartlari alohida ahamiyatga ega.

Asosiy qism: Transport va transport-kommunikatsiya tizimlari har qanday davlatning hududiy va iqtisodiy yaxlitligini, ishlab chiqarish munosabatlarini, hududlarning iqtisodiy rivojlanishini, shuningdek, tabiiy resurslarni olib kirish va eksport qilishni ta'minlaydigan iqtisodiy qudratining eng muhim tarkibiy qismidir.

Transportning rivojlanish darajasi nafaqat savdo hajmiga, davlatning hududiy, iqtisodiy yoki demografik xususiyatlariga, shuningdek, uning rivojlanishining tarixiy sharoitlariga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, XIX asrda mintaqaning Rossiya tarkibiga qo'shilishi O'rta Osiyoda eski transport tarmoqlarining tiklanishida va yangi transport tarmoqlarining rivojlanishida muhim rol o'ynadi. O'zbekistonda ham transportning rivojlanish imkoniyatlari katta. O'zbekiston Respublikasida transport sohasini rivojlantirish strategiyasi" qabul qilingan bo'lib, unda transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish, tranzit salohiyatini oshirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha aniq maqsadlar belgilangan.

- "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi qonun transport sohasiga xususiy investitsiyalarni jalb qilish imkonini beradi.
- Transport sohasida raqamlashtirishni jadallashtirish bo'yicha davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda transportning rivojlanishida asosiy yo'nalishlar va imkoniyatlar:

1. Infratuzilmani modernizatsiya qilish:

- Avtomobil yo'llari: O'zbekiston avtomobil yo'llarining umumiy uzunligi 42 ming km dan ortiq. Ularni modernizatsiya qilish, sifatini oshirish va xalqaro standartlarga moslashtirish zarur. Toshkent-Termiz, Toshkent-Andijon, Samarqand-Buxoro kabi asosiy yo'nalishlarni rekonstruksiya qilish va kengaytirish muhim ahamiyatga ega.
- Temir yo'llar: Temir yo'llar yuk tashishda muhim rol o'ynaydi. "O'zbekiston temir yo'llari" kompaniyasi tomonidan amalga oshirilayotgan elektrlashtirish, yangi yo'llar qurish (masalan, Xitoy-Qirg'iziston-O'zbekiston temir yo'li) va tezyurar poyezdlarni ishga tushirish loyihalari transport sohasini rivojlantirishga xizmat qiladi.
- Havo transporti: O'zbekistonning 11 ta aeroporti xalqaro maqomga ega. Toshkent, Samarqand, Buxoro aeroportlarini modernizatsiya qilish, yangi aviakompaniyalarni qo'llab-quvvatlash va arzon aviaqatnovlarni rivojlantirish havo transporti imkoniyatlarini oshiradi.

Xulosa: O'zbekiston Respublikasi Markaziy Osiyoning geografik markazida joylashganligi sababli transport sohasini rivojlantirish mamlakat iqtisodiyoti uchun strategik ahamiyatga ega. O'zbekistonning transport tizimi nafaqat ichki ehtiyojlarni qondirish, balki mintaqaviy tranzit markaziga aylanish imkoniyatini ham beradi. Ushbu imkoniyatlardan foydalanish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash O'zbekistonning transport tizimini yanada samarali, qulay va barqaror qilish imkonini beradi. Bu esa mamlakatning iqtisodiy o'sishiga, aholi turmush darajasining oshishiga va mintaqaviy integratsiyaning kuchayishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonov, Y. (2020). O'zbekiston transport tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (3), 12-25.

2. Karimov, I. (2018). O'zbekistonning tashqi iqtisodiy faoliyatida transport logistikasining roli. *Biznes-ekspert*, (4), 34-45.
3. Rahimov, O. (2021). O'zbekistonning tranzit salohiyatini oshirish istiqbollari. *Markaziy Osiyo iqtisodiyoti*, (2), 56-67.
4. Mirzaev, M.N., & Xodjaev, J.X. (2022). Transport infratuzilmasini rivojlantirishning mintaqaviy jihatlari. *Iqtisodiyot va ta'lim*, (1), 78-85.

